

Universal Declaration of Human Rights - Nzema

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EWIADEAMRA NOLOBOLÉ MÓO FALÉ SONLA NWO ADENLENYIANLÉ NE MÓ LA ANWO

MÓLEBÉBO

Wó meké ala móo Maanle Maanle móo wó Eku ye anu la gyinlabele nee pépezéle nee anwoadenlenyianlé a fa atianwolile, pépélile nee anzondwolé ba ewiade anu la,

Wó meké ala móo menli embu sonla nwo adenlenyianlé ne mó bie amaa zlua zo nyeele mgbane mgbane dzoowo esisi emaa menli adwenle ezekeye, nee ewiade ne móo éleba móo sonla biala banyia adenle aha edweké biala móo odaye okulo, nee diedi biala móo odaye okulo ké odie odi na onzulo la, emaa bela ye ali ké, ehye a le awienvolema anyelazo kpole kpale la,

Wó meké ala móo ohyia, saa benrehye sonla benremaa onreho onretia esisile nee atisesebeyele, ké owo ké mela bo sonla nwo adenlenyianlé ne móo anwo bane la,

Wó meké ala móo ohyia ké bemaa agonwoleyéle wó Maanle Maanle avinli kenya anyuhóle la,

Wó meké ala móo Maamgbolé Koyele ne anu amra éva bé diedi móo wó sonla nwo adenlenyianlé ne móo ye gyinlabele nee ye dibile nee mrenya nee mraale adenlenyianlé pépé ne móo anu la ewula sonla nwo adenlenyianlé nwo mela ne móo befele ye "Kyata" (Charter) ne anu na belie bedo nu ké beboa beamaa menli anyia anyuhóle nee tenlabele kpale wó atianwolile bokoo nu la,

Wó meké ala móo Maanle Maanle móo wó Maamgbolé Koyele Eku ne anu nee Maamgbolé Koyele ne ébo ewóké ké bemaa awie biala anye azo sonla nwo adenlenyianlé nee atianwolile ne móo na beali zolé kpale la,

Wó meké ala móo adenlenyianlé nee atianwolile ehye móo anwo ndelebebo kpale hyia kpole kpale maa ewókebole ne azolile anzéé munlilile ne la,

Ati, Kekala

MAAMGBOLE KOYELE AYIA NE

bo nolo ké

Ewiadeamra Nolobolé Móo Falé Sonla Nwo Adenlenyianlé Nwo Ehye

le debie ko móo yelie yedo nu yemaa awie biala nee Maanle biala, amaa awie biala nee Eku biala móo dahuu kéva. Nolobolé ehye kezie ye adwenle nu la abo modenle alua ngilehilele nee ndetele zo yeamaa nidi ara adenlenyianlé nee atianwolile ehye móo anwo, na eza yealua ngozo ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamaa menli móo wó Maanle Maanle móo wó Eku ne anu nee Maanle Maanle móo Eku ne sie bé la anu amra amuala alie ado nu kpale na beali zolé kpale.

Edwekekpóke 1

Menli muala di bé ti anwo na eza noko bese wó dibile nee adenlenyianlé nu. Béle ndwenlenwo nee adwenle, yemoti owo ké bekile adiemayele bemaa bé nwo ngoko.

Edwekekpóke 2

Sonla ko biala le adenle nyia adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔɔ beva bewula Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ehye anu la amuala bie. Onle ke ngakyile anzɛɛ ngilehilenu anzɛɛ nyeyenu biala mɔɔ fale menli ekpunli, menli ngakyile, nrenya anzɛɛ raale, aneɛ, Nyamenlezonlenle, maanyele anzɛɛ adwenle bie, Maanle anzɛɛ menli abohilele, agyapadeɛ, awole anzɛɛ gyinlabele gyene biala anwo la bie ba.

Eza noko onke ke bekile ngakyile anzɛɛ nyeyenu biala wɔ maanyele, melazolile nu, anzɛɛ maanle zo gyinlabele nu wɔ maanle ne anzɛɛ eleka mɔɔ sonla ne de la anu. Saa maanle ne di ɔ ti anwo o, saa maanle gyene a nea zo o, saa onli ɔ ti anwo o, onle ke ngakyile anzɛɛ ngilehilenu biala ba nu.

Edwekekpɔke 3

Ɔwɔ ke awie biala nyia ngoane, fanwodi nee sonla nwo baneɔle.

Edwekekpɔke 4

Onle ke beye awie biala kanra. Ɔwɔ ke betua aanrayele nee aanra edɔnele wɔ adenle biala anu.

Edwekekpɔke 5

Onle ke bekile awie biala nyane anzɛɛ beye ye atisesebe, amumuye anzɛɛ begua ɔ nyunlu aze anzɛɛ betwi ɔ nyunlu.

Edwekekpɔke 6

Ke mɔɔ mela se la, eleka biala mɔɔ awie biala lua la ɔwɔ ke benwu ke ɔdaye ɔle sonla.

Edwekekpɔke 7

Ke mɔɔ mela se la, menli kɔɔɔti se pepe mɔɔ onle ke ngakyile anzɛɛ ngilehilenu biala ba mela ne mɔɔ bɔ be nwo bane pepe la anu. Menli kɔɔɔti le adenle nyia be nwo baneɔle pepe mɔɔ ko tia ngilehilenu anzɛɛ nyeyenu mɔɔ tia Nolobɔle ehye nee debie biala mɔɔ maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Edwekekpɔke 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie mɔɔ tia anwoadenlenyianle ne mɔ mɔɔ maamule nwo mela anzɛɛ mela eva emaa ye la a, ɔwɔ ke kɔɔto ne mɔ pepe die ye.

Edwekekpɔke 9

Onle ke bekye sonla, befa sonla besie anzɛɛ beye sonla befi maanle ne anu wɔ meke mɔɔ ɔtefonle mela anzɛɛ mela emmaa adenle la.

Edwekekpɔke 10

Wɔ awie biala adenlenyianle nee ye gyima ne mɔ anwo adwenlevalɛ nwo anzɛɛ saa beka ke awie biala eye etane a ɔwɔ ke kɔɔto mɔɔ di ɔ ti anwo na onli mɔguazo la di ye edweke wɔ bagua nu.

Edwekekpɔke 11

1. Sonla biala mɔɔ bekeha ke yeye etane mɔɔ ɔdi ke betwe ɔ nzo la le adenle ka ke onze edweke ne anwo bie kyese bedi ye edweke wɔ bagua nu kɔɔto na kɔɔto ne bua ye fɔle ke mɔɔ mela se la. Wɔ kɔɔto eke ne ɔwɔ ke onyia ninyene mɔɔ ɔfa ɔpepe ɔdie ɔ nwo la kolaa.

2. Onle ke bebua sonla biala fɔle wɔ nyelee etane biala mɔɔ wɔ meke mɔɔ ɔyele zɔhane nyelee ne la enee onle etane mɔɔ ɔtia maanle anzɛɛ maanle maanle mela la anwo. Anzɛɛ onle ke betwe sonla ne anzo bema ɔtela mɔɔ bepe bedo eke ne wɔ meke mɔɔ ɔyele etane ne la.

Edwekekpɔke 12

Ɔnle ke menli fa be nloa wulowula awie feabo, ye abusua, ye sua nu edweke nu anzɛɛ ɔnle ke bekenga ye ahelata anzɛɛ bebo ye anyiemgba besɛkye ye anyunlunyia. Sonla zɛhae le adenle maa mɛla ne pepe die ye anzɛɛ bo ɔ nwo bane wɔ zɛhae akpɔsemadi ebɛla ne mɔ anwo.

Edwekekpɔke 13

1. Sonla biala le adenle ɔfi eleka mɔɔ ɔde la ɔkɔtenla eleka biala mɔɔ ɔkulo la.
2. Sonla biala le adenle ɔfi maanle biala anu nee ye maanle nu ɔko maanle gyene nu na ɔkola ɔsia ɔba ye maanle nu.

Edwekekpɔke 14

1. Sonla biala le adenle ke saa ɔlenwu amanɛɛ wɔ ye maanle nu a ɔkola ɔnriandi ɔko maanle gyene nu ɔmaa bɛmaa ye eleka ɔtenla anzɛɛ bebo ɔ nwo bane.
2. Saa amanɛɛ ne mɔɔ ahenle ne elɛnwu ye la envi anzɛɛ enlua maanyɛle ti anzɛɛ ye nyelee ne tia Maamgbɔle Koyɛle mɛla ne nee ye bodane ne mɔ a, yemɔ maanle gyene ne enle adenle ke ɔkelie ye azie anzɛɛ ɔkebo ɔ nwo bane.

Edwekekpɔke 15

1. Sonla biala le adenle ke ɔye ekulomani.
2. Ɔnle ke bebu ekulomani biala ke ɔle eyɛvole la. Eza noko ɔnle ke besi awie biala mɔɔ kpondɛ ke ɔkakyi ye ekulomaniyɛle la adenle wɔ meke mɔɔ mɛla emmaa adenle la.

Edwekekpɔke 16

1. Mrenya nee mraale mɔɔ bekedwu agyalehɔle la, saa beɛle duzu menli o, saa bevi duzu maanle nu o, anzɛɛ saa beko duzu asɔne o, beɛle adenle begya be nwo na bebo edane. Be mu nwiɔ beɛle adenle pepe wɔ agyale nwo, wɔ be agyale nee be ewoleboɛle nu.
2. Ɔwɔ ke menli nwiɔ ne die to nu kolaa na beagya be nwo.
3. Kunli nee yeɛle nee be mra a le ekpunli mɔɔ bo sua ɛkyekyele bo anzɛɛ ekpunli mɔɔ tele ye menli dɔɔnwo a, yemɔti ɔwɔ ke menli ekpunli ne nee maanle ne mɔɔ bewɔ nu la sinza be.

Edwekekpɔke 17

1. Sonla biala le adenle ke ɔnyia ɔ ti anwo agyapadeɛ, eza noko ɔle adenle ke ɔ nee awie mɔ bo nu nyia agyapadeɛ.
2. Ɔnle ke awie biala hwele ye agyapadeɛ wɔ meke mɔɔ mɛla emmaa adenle la.

Edwekekpɔke 18

Sonla biala le adenle ke ɔdwenle adwenle biala na ɔsonle debie biala mɔɔ ɔkulo la, eza ɔle adenle ɔkakyi ye Nyamenlezonlenle ne anzɛɛ ye diedi ne nee fanwodi, yeɛ akee noko ɔle ɔ nwo adenle ke ɔ ngome anzɛɛ ɔ nee menli wɔ bagua anzɛɛ fealera nu ɔkile ye asɔne anzɛɛ ye diedi ne wɔ ngilehilele, nyelee, ezonlenle nee boenleanle nu.

Edwekekpɔke 19

Sonla biala le adenle ke ɔdwenle na ɔka edweke mɔɔ ɔkulo la; eza ɔle ɔ nwo adenle ke ɔfa adwenle biala mɔɔ ngyegyɛle biala enle nwo na ɔdua nolobɔle ndenle ne mɔ biala anu ɔkpondɛ, ɔtie na ɔka edweke ɔkile menli na ɔmaa be adwenle mɔɔ ngyegyɛle biala enle nwo a.

Edwekekpɔke 20

1. Sonla biala le adenle kɔ ayia anzɛɛ eku mɔɔ anzondwɔle wɔ nu la bie.
2. Onle ke behye sonla bɛmaa ɔkɔ eku nu.

Edwekekpɔke 21

1. Sonla biala le adenle boa wɔ ye maanle ne ebule nu, ɔle adenle ɔtu ɔ nwo ɔsie eke ɔmaa betu ye ɔkɔ Melalile Ayia ne bie anzɛɛ ɔboa ɔmaa betu menli bekɔ Melalile Ayia ne.
2. Sonla biala le adenle nyia maanle gyimayele nwo nvasɔe wɔ ye maanle ne anu.
3. Ezuavole ne ehulolɛdeɛ ne a le Arane tumi ne a, bekile bɛ ehulolɛdeɛ ehye wɔ meke biala nee nɔhale emadolɛ mɔɔ awie biala nyia adenle to ye deɛ wɔ feabo nu anzɛɛ wɔ ndenle biala anu mɔɔ ngyegyele biala enle nu la.

Edwekekpɔke 22

Awie biala mɔɔ wɔ menli ekpunli avinli la ɔwɔ ke maanle ne sinza ye eza ɔwɔ ke maanle ne dua ye mɔdenlebo nee maanle maanle moale zo, nee ke maanle ko biala ye maamule, agyapadeɛ, ezukoa, menli nee maandee gyinlabelɛ ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyene mɔɔ hyia ye anyunlunyia nee ye boeyele nwo la.

Edwekekpɔke 23

1. Sonla biala le adenle ye gyima mɔɔ okulo la, Akee noko ɔle adenle ke ɔnyia gyima ne anwo ahunlundwɔle. Eza noko ɔwɔ ke maanle ne boa maa awie biala nyia gyima mɔɔ gyima ne envi ɔ sa a.
2. Sonla biala le adenle ke gyima mɔɔ ɔkeye la ɔnyia nwole ahatuale ke mɔɔ saa awie gyene a ye le gyima zɔhane a anrɛɛ ɔkenyia ye la.
3. Sonla biala mɔɔ ye gyima la ɔwɔ ke nyia nwole ahatuale kpale mɔɔ ɔkola ɔfa ɔnea ɔ ye nee ɔ mra amaa bɛ tenlabelɛ nu aye kpale a. Eza noko ɔwɔ ke ɔnyia ezinzale ne mɔɔ maanle ne fa sinza menli la bie.
4. Sonla biala le adenle boa gyimayele Eku nu wɔ ye ehulolɛdeɛ ezinzale ti.

Edwekekpɔke 24

Sonla biala le adenle ke ɔdie ye enwomenle bie na ɔdielie ɔ nye, na ɔnyia meke ezinra mɔɔ ɔfa ɔye gyima na eza noko ɔnyia meke mɔɔ saa ɔye gyima dedee a ɔfa ɔdie ye enwomenle bie na betua ye nwole kake la a.

Edwekekpɔke 25

1. Sonla biala le adenle ke ɔ nee ɔ ye nee ɔ mra nyia tenlabelɛ kpale mɔɔ fale bɛ ngoane, alee, edanle, dabele nee ayileyele nee ninyene mɔɔ hyia maa bɛ la anwo. ɔwɔ ke benyia moale wɔ meke mɔɔ benye gyima, anwonyane kebo bɛ, bengola gyima ye, kunli anzɛɛ ye le kewu, bekeye mgbanyinli anzɛɛ ɔlua ndenle bie azo bengola bennea bɛ nwo la.
2. ɔwɔ ke mreladane nee ngakula nyia moale nee enleanle kpale. Kakula biala, saa begyale ɔ nli anzɛɛ beangya ɔ nli na beawo na beawo ye o, ɔwɔ ke benea ye anzɛɛ besinza ye ke mɔɔ ɔfeta la.

Edwekekpɔke 26

1. Sonla biala le adenle sukɔa nwoma. Onle ke betua nwomazukoale nwo kake biala, bɔbɔ wɔ mɔlebebo nwomazukoale deɛ ne anwo. ɔwɔ ke mɔlebebo nwomazukoale ne ye nhye maa kakula biala. ɔwɔ ke menli nyia adenle sukɔa mbulale nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala mɔɔ bɔ mɔdenle la kola sukɔa nwoma kpole.

2. Ɔwɔ ke nwomazukoale maa awie biala tenlabelɛ nu ye kpale na ɔmaa sonla nwo adenlenyianle nee ye atianwolile ne mɔ enilile gyinla kpundii. Ɔwɔ ke nwomazukoale maa ndelebebo, be kunlu elile nee agɔnwolɛyele ba maanle maanle avinli, menli anzɛɛ asɔne asɔne avinli na ɔboa ɔmaa Maamgbɔle Koyele gyima ne mɔw ɔlɛdi mɔw ɔfale anzondwole nwo la di munli.

3. Awovolema le adenle ke bɛmaa be mra sukoa nwoma mɔw bekulo ke be mra ne mɔ sukoa la.

Edwekekpɔke 27

1. Sonla biala le adenle ke ɔdaye ɔye maandɛɛ nyelɛɛ biala mɔw bɛye wɔ maanle anzɛɛ sua ne azo la bie, na eza ɔnyia ninyene edɔlɔle nee abɔdɛɛ nwo nrelebe nwo anyuhɔle nvasɔɛ ne mɔ bie.

2. Sonla biala le adenle ke ɔnyia debie mɔw ɔkehɛle mɔw fale abɔdɛɛ nwo nrelebe, nwoma anzɛɛ debie mɔw ɔkedɔlɔ la anwo banebɔle.

Edwekekpɔke 28

Sonla biala le adenle ke ɔ nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔw wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ɛhye anu la nwo nvasɔɛ kpale.

Edwekekpɔke 29

1. Sonla biala le gyima ye fa maa ye menli mɔw ɔwɔ be avinli la amaa ɔlua zo yeahola yeanyia anyuhɔle anzɛɛ yeali munli.

2. Saa sonla biala fa ye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ aye gyima a, enee ɔngile ke ɔle adenle ɔbulu mɛla zo; ɔwɔ ke ɔdi ɔ gɔnwɔ mɔ adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ eni na ɔbɔ ye ebɛla ke mɔw maanle ne mɔw ɔwɔ nu la mɛla ne mɔ mɔw fale benwonilile, anzondwole nee ye boɛyele ne se la.

3. Ɔnle ke bedua adenlenyianle nee atianwolile ɛhye mɔ azo bɛye ninyene mɔw ɔtietia anzɛɛ ɔbulu bodane nee ndenle ne mɔ mɔw Maamgbɔle Koyele ne ɛhyehye edo ɛke la azo.

Edwekekpɔke 30

Debie biala mɔw wɔ Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle ɛhye anu la engyi ɛke ne emmaa maanle ko, anzɛɛ menli ekpunli ko anzɛɛ sonla ko angome mɔw ɔmaa ye adenle ɔye debie ɔsekye adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔw behyehye bedo ɛke ne la a.
